

lodec za bivanje, kakor ovčjim črvičem samo nosnice; če una ne pride v želodec, ta pa ne v nosnice, morajo jajčica brž konec vzeti; drugod ne morejo živeti, kakor človeška uš le na človeku, živinska le na živini.

Ti črviči v želodcu konjskem so pa, čeravno se včasih globoko va-nj zasadé, mirni gostači in ne škodujejo živini nič. Ko pride čas (meseca srpana), da so godni za spremembo v muhe (brenceljne), takrat se ločijo od želodca in skozi čeva gredó ven. — To se godí ravno zdaj pri Vaši kobili. To mora biti, in natura sama opravi to. Zato bodite brez skrbi.

Znanstvene stvari.

Poročila o Matičinih zborih.

Poročilo o XXVIII. skupščini Matičinega odbora

17. julija 1873.

(Dalje.)

Izmed drugih važnejših opravil in dopisov navaja tajnikovo poročilo še sledeče:

Sim. Jenkova zapaščina se je 28. novembra leta nazaj poslala gosp. Tomažu Zupanu v Kranj po sklepu odborovem v 27. skupščini.

Pogodba, sklenjena z Giontinijem o prodaji lastine 1. dela telovadbe od 1. marca 1871., šte. 49., je prišla ob veljavo zato, ker je rajni Blaznik dal podobe zbrusiti s kamenov, toraj Giontini ne more dobiti podob, narisanih na kamen, kakor bi jih bil imel dobiti po pogodbi. — Se ve da je g. Giontini tega nekoliko sam kriv, ker je celó predolgo čakal z natisom.

Nekoliko šolskih knjig bilo je podarjenih; tri take prošnje so še nerešene ter čakajo izreka odborovega.

Prav z veseljem smo ustregli prošnji Celovških gimnaz. dijakov, katerih prošnjo je podpiral gosp. prof. pl. Kleinmayer, — prvi takov glas iz Koroškega. Prav tako smo tudi srčno radi v dar poslali nekoliko knjig Celjskim gimnaz. dijakom, katerih se je na spodbudo gosp. prof. Fr. Orešeca mnogo vpisalo v Matico, — in s tremi šolskimi knjigami vsako po 5 iztisov ubogim učencem Ljutomerske niže realke. Naj iz razjasnilnega dotičnega dopisa slavn. odboru objavim to le, ker je gotovo zanimivo vedeti. „Učitelj Ljutomerske niže realke plačuje se iz neke ustanove (nam. dr. Gottweissa). Ta je pa v svoji oporoki določil, da mora biti poduk na tej šoli v nemškem in slovenskem jeziku. Za to določbo pa Slovenci in učitelj realke do lanskega leta nismo vedeli, kajti testament pokojnega Gottweissa imela je slovenščini neprijazna srenja v rokah. Na podlagi omenjene oporoke je pa tukajšnji učitelj realke — rodom Čeh — pripravljen prednašati nekatere predmete tudi v slovenskem jeziku“.

Rešila čakajo še prošnje: a) farne bukvarnice v Zatičini, b) učiteljske knjižnice ljublj. okraja, c) bralnega društva v Dobu. Naj slavn. odbor izreče, ali se jim ustreže ali ne? (Odbor pritrdi.)

Predsednik dr. Costa bere izročeno mu prošnjo društva „Narodne šole“ a) ali za podaritev nekaterih knjig ali b) vsaj prepustiti jej knjige po ceni taki, po kateri se oddajajo bukvarjem. — Obravnave o tej prošnji se je udeležilo mnogo odbornikov in po dr. J. Bleiweisovem nasvetu se je sklenilo, društvu kolikor se dá v prvem, in popolnoma v drugem obziru ustreči, pričakovaje, da bode omenjeno društvo učitelje vabilo k pristopu k Matici.

Zanimiva utegne komu biti vest, da vojno ministerstvo severno-Amerikanskih držav je tudi nam po-

slalo 3 izkaze in 3 karte o obnebnih razmerah v Washingtonu 16 oktobra 1872. l.

Gosp. dr. vitez Miklošiču, ki ga je zadnji občni zbor izvolil za častnega uda, poslala se je krasno pisana diploma; — odgovora o sprejemu še nismo prejeli.

„Hrvatski pedagog. književni sbor“ v Zagrebu nam naznanja svoj sklep, „da če od svoje naklade vsem jugoslov. učiteljišem, katerih je 10, poslati po jedan iztisek s tem namjerom, da se kao dar uruči onemu pripravniku zadnje godine, koji z najboljim uspjehom svoje nauke završio bude“ — ter nagovarja tudi Matico našo, da bi isto tako sklenila. — Ker se ta čin vjema z Matičnim namenom, zato nasvetujem: naj sl. odbor izreče, da hoče prav tako ravnati.

Tri želje so bile izgovorjene pri VIII. občnem zboru, in sicer: a) o preuredbi in dopolnitvi pravnega reda, kar se tiče tajništva; b) zarad izdaje šolskih knjig; in c) o izdaji popularne knjige o najnavadnejših domačih rastlinah. — O prvih dveh še odbor, o tretji pa odsek za izdavanje knjig, kteremu je bila izročena pri občnem zboru, ni sklepal, morda sl. odbor danes katero reče ali kaj ukrene? — O dveh prvih točkah se vname precej obširna obravnava, ktere so se udeležili mnogi odborniki, da-si tudi je bil gosp. dr. Costa opomnil, da nobeno teh vprašanj prav za prav ni namenjeno za rešitev ali obravnavanje danes, sicer bi bila vsaka stvar posebno številko dobila v dnevnem redu, ker je vsako dosta važno samo za-se; — ampak zdí se mu, da je tajnik te želje navél le zarad tega, da jih, ker so iz občnega zbora in še nerešene, ne izpustimo iz oči, ampak da se jih, če pride potreba, takrat poprimemo. — Prva želja — nadaljuje — je celó nepotrebna, ker ustanovljeni naš opravljeni red o tajništvu popolnoma zadostuje; drugi želji ustreže prihodnji deželni zbor, ako sprejme dotični nasvèt deželnega odbora; tretja naj se izroči odseku za izdavanje knjig. Morda pa vendar kdo želi govoriti ali kaj predlagati?

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Občni zemljepis*, spisal in založil Janez Jenkenko, profesor v Trstu.

Tako se zove nova knjiga, blizo 30 pól v veliki osmerki debela, ki je ravnokar na svetlo prišla, v prvi vrsti namenjena našim srednjim šolam in učiteljskim pripravnicam, a tudi toplega priporočila vredna vsem nadaljevalnim ljudskim šolam, vsem bralnicam po mestih in kmetih, na kratko rečeno, vsacemu človeku kakoršnega koli stanú, bodi se obrtnijskega, kmetijskega ali družega, ki hoče vedeti, kakošen je celi svet. Njena osnova je taka, da pred vsem se razlaga: Zvezdoznanski zemljepis (popis zemlje naše, solnca, lune, zvezd itd.), prirodoznanski zemljepis (morje, suha zemlja, ognjeniki, potresi, voda, zrak, človek, plemena človeškega rodú, razdelitev ljudi po raznih jezicah itd.); tretji najobširniši del zemljepisa je pa državnoznanski, ki spada v več razdelkov: v prvem se obdeluje Evropa sploh z vsemi državami Evropejskimi (Avstrija je obširno popisana po vseh posamesnih deželah, njihova obrtnost, kupčija, šolstvo itd.); drugi razdelek obsega Azijo sploh in njene posamezne države in dežele; isto tako dalje obdeluje Ameriko (severno in južno) in Avstralijo. — Iz kratkega tega posnetka bralci lahko sami sodijo, koliko različnega poduka za vsacega človeka je nakopičenega v tej knjigi. Povedati jim pa moramo še to, da je pisatelj povsod tudi rabil novo mero, katera bode kmalu tudi pri nas vpeljana, in da povsod je ustavljal najnovejša števila. Če jih vrh tega še zagotovimo,

da Jesenkov slovenski zemljepis ni robotna prestava iz kakega družega jezika, ampak izvirno delo izvedenca, ki je mnogo enake tvarine prebiral in pregledaval, in da jezik slovenski brez samovoljnih novotarij mu gladko in lahko umevno teče, potem bode vsak omikan Slovenec rad segel po tej knjigi, če tudi jej je cena 2 gld., nekako visoka na videz, ali nizka na velikost knjige. — Dobiva se pri vseh knjigarjih. Kdor pa pri pisatelju samem vsaj 10 knjig kupi, dobí jih za 15 odstotkov cenejšo nego pri knjigarjih.

Mnogovrstne novice.

* *Kolera* na Ogerskem hudo razsaja. „Pešti Napl.“ piše, da v več krajih je ta kuga pomorila 6. del prebivalcev, in v marsikaterih občinah leži vse bolno. Zato vlada veliki strah; za razkuženje se nič ne stori; bolniki so sami sebi prepuščeni, kajti zdravniki, na pomoč razposlani, ne upajo si v okuženo hišo stopiti. — Tako piše Magjarski list sam; tedaj ni laž. Po takem smemo pač milovati uboge ljudi v čisljanem Magyarorszagu! — Tudi na Hrvaškem in v Hrvaško-slavonski granici imajo kolero; telegram „Obzoru“ kaže, da se je hudo pričela v Krapju in Drenovboku na Savi, in da ljudstvo nima kruha ter se mora živiti z ribami iz mlake! — Tudi na Laškem je kolera kakor na Dunaji, al dosihmal ne še silna.

Naši dopisi.

V Gorici 3. avg. — „Slov. Narod“ je danes poln „Soče“ (a ne reke, ker je zdaj premajhna). Pretekli četrtek je namreč „Soča“ postavila svojega kandidata. „Svojega“ — treba umeti v najožem pomenu. Mislili in pričakovali smo, da po tolikem iskanji ali premišljevanji najde družega, kateri bi bil vsaj sploh kost od naše (to je: Goriških Slovencev) kosti, al ni ga našla med „svojimi“. Gosp. dr. Lavrič mora — hoté ali nehoté — biti „Sočine“ „pregrehe noseči kozel“. Kaj mu pomaga to, da proti vednemu hvalisanju po časnikih protestuje, da svoje „prijatelje“ prosi, naj bi ga vedno ne hvalili. Oni že vedó, kaj delajo. Kaj bi bili brez „čistega značaja“ Lavriča? Jez — nad strankami stoječi opazovalec — voščim gosp. kandidatu L. srečo in —; bojim se pa, da se bodo njegovi nasprotniki v pest smejali, češ, boljšega nam niso mogli postaviti; s tem bomo kmalu pri kraji. Drugi že razglašeni kandidat je gosp. dr. Tonkli, predsednik društva „Gorica“, o čegar kandidaturi ne bo mogel reči Goriški (laški) dopisnik v novi „Pressi“, „dass er dem neuen Reichsrathe zur Erheiterung dienen wird“, kakor je to hudobnež predrzno rekel o dr. Lavriču. Če izvem še kaj o slovenskih kandidaturah na Goriškem, sporočim Vam v prihodnje. Lahko — kakor sem že enkrat pisal — iščejo si novih mož. Pa tudi celó vlada misli postaviti nove može za kandidate. Tako na pr. hočejo kandidovati v Lahih generalnega konzula barona Calice-ta, namesti ministra barona De Pretis-a, katerega letos nič ne priporoča za poslanstvo, niti finančna kriza, niti to, da ni svojim dosedanjim volilcem nobene obljube izpolnil. Gotovo pa je, da bo izvoljen deželni glavar grof Coronini. — Zdaj še nekaj laškega. Pisal sem uni pot, da teče preiskava proti tukajšnjemu „Eco del Litorale“. Preiskava se čudno vrši. Navadno primemo odgovornega vrednika za suknjo. Pri nas pa je preiskovalni sodnik prisilil — pravijo — dva dozdevna sodelalca, da sta morala priseči: ali vesta, kdo je „Fra Galdino“ ali ne. Se ve, da sta resnico povedala, in tako je „Fr. G.“ izdan. Znabiti, da je „odgovorni“

vrednik odgovornost odvrnil in da so potle prič iskali; če ne, morali bi peti operêto: „O justitia praestantissima“. Sicer pa moram reči, da je bila pisava Fra-Galdino-va, da-si sploh klasična (et hinc irae!), po mestih pretrivialna, če prav — primerjena najnovejši „Narodovi“ — še zmiraj plemenita in vitežka. — Kolere, hvala Bogu — še čisto nič nimamo. — Županstvo Solkansko ni hotelo sprejemati od okrajnega glavarstva Goriško-okoličnega dopisov v neslovenskem jeziku. Okrajno glavarstvo jo je tožilo pri namestništvu v Trstu. Namestništvo je poslalo tožbo deželnemu odboru v Gorico, naj pové o tem svoje mnenje. In deželni odbor je — kakor beremo v „Eco d. L.“ — prav dobro v smislu Solkanskega županstva odgovoril. Bomo videli, kaj počne zdaj okrajno glavarstvo. — Naši slovenski učitelji bodo imeli odsihmal svoje zборе — ne več pri „zlatem križi“ (pri „Lizi“) — ampak v poslopji c. k. vadnice. Za pedagogična pomenkovanja je to gotovo primerniši kraj, nego — gostilnica. Tudi se nepostavni shodi spremené v postavne: mora se namreč napraviti učiteljsko društvo, ako hoče zborovati. Znabiti, da bo konec boljši, ko je bil začetek. Sicer pa bi jez svetoval, naj bi gg. učitelji vselej s svojo glavo mislili, misli drugih pa pustili drugim.

Iz Istre 2. avgusta. — Pri nas je letos slabo: žita malo, in še to, kar ga je, drobno; pšenico je po več krajih rja pojela; grozdje je bolno, kakih devet občin je toča pobila; dalje pri morji je zdaj vse suša vzela. Samo sená je mnogo, da so ga v Pulji (Pola) za 6 gld. kupili 10 centov. Starega vina je malo več, in to je strašno drago; teran se po gostilnicah prodava po 1 gld. bokal.

Iz Notranjskega 1. avg. (*Hohenwart bode naš poslanec*), tega smejo vsi naši rodoljubi gotovi biti, ki so nam ga priporočili, kajti naš narod zaupa njim, kakor oni zaupajo Hohenwartu, ki je bil prvi minister Avstrijski, kateremu se smilijo ljudstva, toliko let tlačena v zbornici Dunajski od nemčurskih in brezverskih njihovih jezičnih dohtarjev in privržencih. Kakor mi poštene naše kmete poznamo na gornji in doljni Pivki, v Senožeški okolici in Vipavski, v Planinski, Ložki in Idrijski: vsi bodo kot en mož glasovali za-nj, ki kot Notranjec najbolje pozná njihove reve in zadrege, in čegar beseda bode v Dunajski zbornici donela tako mogočno, da bodo omamljeni in osramoteni vsi nasprotniki njegovi in naši. Res, na grofa Hohenwarta moremo obrniti besede našega pesnika, ko je pel:

V zbor učenih, vedi slava,
Stopi modri, bistra glava,
Če jo reče, vse pogleda,
Na katedru grom beseda!

Nadjamo se tudi, da bodo z nami šli vsi samostojni Meniševci in Cerknjani, ki vedó, da o političnih vprašanjih, ki zdaj našo ubogo Avstrijo stresajo, Hren in Krašovec veljata toliko, kakor zajec pri bobnu. „Pa kaj mara grof za kmeta?“ — s tako čenčarijo se previdni kmetje dandanes ne lovijo več na limanice. Prašajte Predoseljske kmete, kaj jim je bil baron Cojz? — prašajte sosede grofa Barbota, pa boste slišali, da žlahni stan ne vzame človeku žlahnega srca, ki bije za blagor svojega naroda! Vsi ugovori zoper Hohenwarta so tedaj prazne pleve. Čast svojo so vsi pravi rodoljubi zastavili v to, da bode izvoljen.

Iz Trnovega na Notranjskem. xyz. (*Nove velikanske orgle. Misli „Narodu“. Naš poslanec.*) Naša farna cerkev sv. Petra je vdobila pred nekoliko meseci krasne, zeló velike orgle, ktere je izdelal na splošno zadovoljnost gosp. Malahovski, znani ljubljanski mojster. Vsakemu, kdor jih vidi in sliši, so zeló po volji in sleherni mora občudovati zalo zunanjo podobo in lepo, pri-